

הערות משנה ברורה:

סתירות, הערות, במ"ב:

א. תעב כב אכל אפיקומן בלא הסיבה אינו חוזר לאכול. תעזו סק"ד אינו חוזר לאכול אם קשה, אלמא דאם לא יחזור לאכול.

ב. סי' רלט ח טוב לומר ויהי נועם אם ישן ביום. סי' רלא ג בשם לבוש שאין נוהגין לאומרו.

ג. סי' רי א כתב דאורים שאין נרגשים אינם מצטרפים. סו"ס תפז ובשעה"צ סק"ז משמע שמצטרפין.

ד. במ"ב סי' קסח סק"ט כ' בשם א"ר דאם לקח חצאי פת וחיברם ע"י עץ מ"מ לשבת אם יש פת אחרת לא יקח החצאים וטעמו בשם תשב"ץ דכיון שהם חצויים א"כ כבר נפרדו מהם פירורין ומפני זה אינו שלם. ואילו בסי' קסז סק"י כ' בשם מג"א דהא דבשבת אין חותכין הלחמים לפני הברכה הוא משום שמא יחתוך יותר מדאי עד שלא יהא הפת עולה כשמחזיק בפרוסה ומבואר דמצד פירורין שנפלו אין חשש. וכן מבואר בסי' רעד סק"ה דהמדקדקין רושמיין על הפת לפני הברכה בשבת ומקורו מתו' ברכות [שמעתי בשיעור מהגרש"צ רזנבלט].

ה. מ"ב סי' תצג דיכול להסתפר בר"ח אייר אינו סתירה לסי' רנ ?? בשם ר"י החסיד דאין מסתפרין בר"ח די"ל דכ' שם דיש מקומות דנוהגין שלא להסתפר ובסי' תצג כ' הדין למקומות שאין מקפידין ע"ז.

ו. ס"ס בברכות, כתוב בכמה דוכתין בסי' תפט דבס"ס מברך על ספה"ע ואילו בסי' רטו מבואר במ"ב בשם חיי"א דאין מקילין ס"ס בברכות. שמעתי דשאני ספה"ע דבלא"ה עיקר הדין דכל יומא מצוה בפ"ע ובעי לברך אלא דחוששין וע"כ בצירוף עוד ספק יכול לברך ובעין מש"כ ביה"ל ריש סי' ז. ובספר בני ראם סי' יד ציין לשו"ת בית שלמה סי' קב שביאר כן את דברי תה"ד שהוא מקור דין זה.

ז. בסי' שכח סקס"ג ובשעה"צ שם משמע דגוי שבישל בשבת לצורך ישראל חולה, לכתחילה הכלי טעון הגעלה והאוכל אסור במוצ"ש. ובסי' שיח סקי"ד מבואר דכיון שהיה בהיתר לא גזרו עליה משום בישולי עכו"ם ומותר באכילה במוצ"ש [וכ"ש דהכלי שרין]. ואמת דבסי' שכח מיירי בנתבשל לצורך חולה שיש בו סכנה ובסי' שיח בחולה דלית בה סכנה מ"מ אין זו סיבה לחלק כי הואיל ונתבשל בהיתר לא גזרו עליה וצ"ע.

ח. בסי' קסג בביה"ל משמע דההולך בגמלא פרחא צריך לחשב לפי המרחק שיכול להגיע בעב' דקות ולא ואפי' ילך יותר מפרסה. ובסי' צב סקי"ז מבואר דרוכב דינו כמהלך ברגליו (ועי' חו"ב).

ט. מהו תכ"ד – בסי' קכד סקל"ד הביא מח' ולא הכריע. בסי' רו סקי"ב ושעה"צ סק"י. ובסי' תפז סק"ד ושעה"צ סק"ג. וסי' תקפב סק"ז כתב ג' תיבות. ובסי' רסז סק"ט כתב ד' תיבות. ובספר בכרמי

יהודא עמ' רמו כתב ליישב "יש מח' הפוס' אם הוא ד' תיבות או ג' ורוה"פ סברי דג' תיבות כמש"כ בשעה"צ שם, ולכן במקום שאינו יוצא בברכה החמיר בג' משא"כ בברכת הפורש כו' דבדיעבד יוצא אפי' לא אמר כלל ואינו מפסיד כלל במה שסיים אחר ג' למה לא יאמר הפורש דתיקן מיהו לדעת הפוס' דד' תיבות הוא כ"ד".

י. סי' רנא סק"ג כ' דהמקיל לעשות מלאכה ער"ש עד זמן מנחה קטנה לא הפסיד וכ' כן בשם מג"א וגם פמ"ג. וצ"ע ממש"כ סו"ס תרכה בשם פמ"ג שאסור לבנות סוכה ער"ש מחצות. ובלא"ה עצם הדין צ"ב דהא מלאכה לא מצינו דאסור בער"ש אלא ממנחה גדולה למחמירין ומנחה קטנה למקילין סי' רנא. ואפשר דחצות שכ' ל"ד וכונתו לחצי שעה אחר חצות שהוא זמן מנחה גדולה וכמש"כ בסי' רנא לשיטה המחמירה, ומ"מ אכתי יש סתירה איך נקטינן.

יא. סי' עט ב מח' אי בעינן מחיצה מכותל לכותל או ד"ט. ובסי' פז סתם להקל בדרבנן ולהחמיר בדא"ו.

יב. צ"ע מסי' עו סק"ח שסתם בשם פמ"ג (משב"ז עו סק"ב) דפלוגתא דרבוותא לא חוזר ומתפלל אבל ק"ש חוזר לקרות ובסי' קח סק"ל"ג כ' בשמו [משב"ז קח סק"ג] דכה"ג חוזר ומתפלל על תנאי. וכן בביה"ל סי' קיז ס"ב ד"ה הצריכים מטר בשם הגר"א בביאורו דכ' להדיא שספיקא דדינא הוי כספק התפלל שבסי' קז.

יג. סי' רנג סקפ"ד משמע דמצקת דינא ככלי שני ולא הביא המחמירין ובסי' שיח סקפ"ז נראה דמחמיר בזה (ואפשר דבסי' רנג רצה להקל ככל האפשר ע"מ שיסכימו לשנות ממנהגם הרע ויל"ע ויעו' מנח"י יישוב הסתירה) וגם בחזו"א יש קצת סתירה דביו"ד רסי' לב הסתפק אי חשיב המצקת כלי א' רק אם שואב כשהיה הקדירה על האש או דבכל גווני חשיב ככלי א' ובאו"ח קכב סק"ג ד"ה סדר פשיטא ליה דאם לא היה על האש אין דינו ככלי א'.

יד. במ"ב סי' שח סקי"ג התיר לטלטל מוקצה בגופו. ויל"ע ממש"כ בסי' שב בשעה"צ סק"ל"ה שאין לקנח נעליו על אבן אם מנידו [ושמא כה"ג חשיב הדרך ואינו כלאח"י ודוחק].

ובמ"ב שח ס"ק קט"ו התיר להזיז מוקצה ע"י סכין אם צריך מקומו דהוי טלטול מהצד לצורך דבר המותר ואילו בסי' תרנד סק"ג כ' שאין להחזיר לולב לתוך מים בשבת כיון שהמים מוקצה ואם נותן הלולב לתוכו הוי טלטול המים ואמאי לא נימא דהוי מהצד לצורך דבר היתר יעו"ש.

טו. בסי' עה סקי"ז כ' להתיר לשמוע קול פנויה שלא בשעת ק"ש. וכ"ז באינו מכויין ליהנות שלא יבוא לידי הרהור. אבל א"א גם בגוונא שאינו מכויין ליהנות ולא מהרהר אסור. ובס"ק י"ח כ' דמה דהתיר הרמ"א לשמוע קול הרגיל בה היינו אפי' א"א והטעם כיון שרגיל אינו בא לידי הרהור. ולכא"ו מס"ק שקודם מוכח דגבי ערוה לא מהני הא דלא בא לידי הרהור ורק בפנויה מועיל ד"ז ומיד בס"ק י"ח מתיר קול א"א אם לא בא לידי הרהור.

ושור' בחו"ב דהשיג אמ"ב וז"ל בשבת סי' יד סק"ב מ"ב סי' שי"ט ס"ק ס"ב אבל ליקח השומן בצמצום אסור אפי' דעתו לאכול לאלתר שהרי הוא לוקח בכף, נראה דבכל אוכל מתוך פסולת דשרי ודאי אין נפקותא בין נוטלו בידו או בכף או במזלג, והרי כשנוטל הזבוב עם המשקה נוטלו בכף ומ"מ שרי, ורק בקליטת השומן מן החלב שיש כאן צורך בכף להפרדת השומן וזה דרכו, בזה ס"ל ז"ל דחשיב כנפה וכברה, אבל באמת יש לומר דאף שכן דרכו מ"מ שרי, דהא אוכל מתוך פסולת נמי לא חשיב שינוי, ולאח"ז חייב חטאת, ומ"מ שרי לאלתר, וה"נ הכא כיון שא"א בענין אחר, ואף כשנוטלו לאכילה לאלתר ע"כ נוטל בכף, חשיב נמי דרך אכילה בכף, וכל שטורח באוכל ונוטלו לאכלו לאלתר שרי, ודוקא נפה וכברה חייב שאין דרך אכילה בכך, וגם טורח גם בפסולת, והרי מלאכתו ברירה ע"מ לאכול לאלתר, ולא נטילה לאכילה.

ובספר בכרמי יהודא עמ' רסז כתב:

תשובה רחצ

משנה ברורה: סימן שי"ט ס"ק ס"ב

וכן הלוקח חלב וכו', וכן הקולט שומן הצף ע"פ החלב [שקורין סמטענען] גם זה הוא בכלל בור, ע"כ יזהר שכשיגיע סמוך לחלב, יניח קצת עם החלב ואז שרי וכמ"ש סי"ד, וה"ה להיפוך שיטול קצת מן החלב עם השומן הזה, [אבל ליקח השומן בצמצום, אסור אפילו דעתו לאכול לאלתר, שהרי הוא לוקח בכף, וכ"ז דוקא כשצריך לאכול בשבת וכו'.

שאלה: כמה שכתב המ"ב אבל ליקח השומן בצמצום, אסור אפילו דעתו לאכול לאלתר, שה"ה לוקח בכף, עכ"ל, משמע מדבריו דכף הוי כלי ואסור, ולקמן בס"ק ס"ו הביא מהתוספתא דלהפריד בכף מאכל עבה מן הרוטב, מותר משום דדרך אכילה בכך, ומבואר דמותר בכף, וצ"ע, ואולי דהתוספתא איירי כשעושה כן בחוץ כדי אכילה, ורק אז שרי דדרך אכילה בכך, [דוגמת מש"כ המהריט"ץ דבעת אכילה גופא כשאוחז בידו ורוצה לאכול, א"צ התנאי של אוכל מתוך פסולת], וצ"ע.

תשובה: הכלל בזה כל שהכלי עוזרת את הברירה אסור, וכל שאינו אלא כלי לקבל, מחמת שאינו רוצה בלכלוך הידים או מפני שהוא נח לקבל יש לה דין יד, ובשמן צריך דייקנות לחלק בינה והחלב ובלעדי הכלי לא יהא תיקונה הרי"ז ברירה אבל בשומן אין הכלי נצרכת לעיקר הברירה אלא נוח לקבל בה.

יו) רסי' תרפ"ט בביה"ל ד"ה ונשים, הביא בשם פמ"ג (תרפט א"א סק"ד והנה) דאשה שכבר יצאה קריאת המגילה אינה מוציאה אשה אחרת דאין ערבות לנשים (מסתפק בזה). וצ"ע מסי' רע"א בשעה"צ דנקטינן להלכה כרע"א דיש ערבות כה"ג ויכולה להוציא עכ"פ אשה ודלא כפמ"ג ודגמ"ד [ואפי' קידוש שהוא נידון דאו' מוציאה כ"ש מגילה מדברי קבלה]. אך להוציא אנשים אינה יכולה אף דחייבת כמש"כ תוס' מגילה (ד.) ד"ה נשים חייבות, וי"א דהטעם משום שחיובם מדרבנן ואנשים חיובם מדברי קבלה דחמיר טפי [יעו' תוס' רע"א מגילה פ"ב מ"ד בשם טו"א] ובמ"ב תרפט סק"ז הביא ממג"א דאינה מוציאה משום כבוד הציבור ולגר"א משום שאינן חייבות לקרוא אלא לשמוע ומקרי אינה חייבת לגבי איש.

יח) אם סיים תפילתו ועדיין לא פסע, בסי' קיז סק"ח משמע דחשיב שכבר פסע [נפ"מ ששרי לפסוע תוך ד"א] ובסי' קכב סק"ה משמע דלא הוי כפסע אלא כעומד לפני המלך [ושמעתה מגר"י פוזן להקל מעיקר הדין לפסוע].

יט) בסי' קח סק"ג נראה דנוקט לדינא שאם לא התפלל מעריב במוצ"ש לא יאמר אתה חוננתנו בתפילת שחרית ביום ראשון בין בתפילה ראשונה ובין בתשלומין דלא כמג"א. ובסי' רצד בביה"ל הכריע לומר בתפילה שנייה אם עדיין לא הבדיל על הכוס כמג"א – וצ"ע. ומ"מ אין זה הפסק אם יאמר מספר כדמוכח במ"ב סי' תרצג סק"ו. וכן סי' תריח שעה"צ סקב"א. וסו"ס קפח בביה"ל. ומג"א סי' רעא סק"ד.

כ) בביה"ל סי' נט ס"ד ד"ה עם הש"ץ משמע דס"ל בפשטות דאף מי שפנה ליבו לד"א כשחבירו הוציאו, אומרים בזה שומע כעונה ואינו חסרון במה שאינו מכוין ליבו כמו המברך בעצמו שיוצא בכל גווניו. ומאידך בסי' קכד סק"מ דהרוצה לצאת שמ"ע מהש"ץ באופנים דגם בקי יוצא, צריך לשמוע מתחילה ועד סוף ואם פונה ליבו לד"א אינו יוצא אם לא שמע דברים המעכבים [ועי' לבושי שרד תרצ סקט"ו].

כא) בסי' עח ברמ"א ובמ"ב שם וכן ברמ"א סו"ס צ מבואר דאם בד' אמותיו היה מ"ר ולא יצא מאותו מקום חשיב אונס וצריך לחזור לראש התפילה אם שהה כדי לגמור את כולה. ואילו בביה"ל סו"ס קג מבואר דכל שהיה בידו להתנקות לא חשיב אותו הזמן אונס אף שלא ניקה עדיין כיון דהיה בידו לא חשיב אונס.

כא) בסי' צ סקכ"ט מבואר דאין להפסיד תפילה בציבור עבור מניעת רוח ורק משום הפסד מכיסו שרי. ואילו בסי' קי סק"ב מבואר דכל שמקפיד שבעה"ב מקפיד על הפועל שלא יתפלל כל השמ"ע ולא ילך לתפילת ציבור אינו צריך לילך ול"א שילך ואינו רשאי לבטל מפני מניעת רוח.

כב) אם היה עומד בתפילה והשתין תינוק או שהיה צואה בד"א ושהה כדי לגמור את כולה מפני זה, אם חשיב אונס כיון שהיה אסור להתפלל אז או"ד כיון שהיה בידו לעקור ממקומו ולילך משם, אזי גם אם לא עשה כן מ"מ לא מקרי אונס דהיה בידה. יש בזה קצת סתירות בלשונות דיעו' מ"ב סי' עח סק"ז ורמ"א שם וברמ"א סו"ס צ דאף שבידו לעקור למק"א דחשיב צורך תפילה מ"מ אם לא שינה מקום והיה מ"ר ושהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש דחשיב שהה מחמת אונס. ואילו בסו"ס קג כ' בביה"ל דאם היה יכול לנקות ידיו מטינוף ולא עשה כן לא חשיב אותו זמן אונס כיון דהיה בידו להתנקות ע"י מידי דמנקי. ושמעתי מכמה מקורות דהגרד"ל שליט"א היה מורה לפעמים בספיקות שיכנסו לביה"כ וישוהו שם זמן בכדי לגמור את כולה ואז יוכל לחזור על התפילה בודאי. ושמעתי מהר"א יעקבזון [רב דקהיל'] דבגמ' בסוגיא משמע להדיא דהיה בידו לצאת ממקום הטינוף ואפ"ה חשיב ליה שם שהה מחמת אונס וזה כמ"ב בסי' עח.

(ג) סי' קיד ס"ה בביה"ל בשם רע"א דאם שכח לומר מוריד הגשם בליל שבת אינו חוזר [ובשאר השבוע חוזר] דלא גרע מאם היה שומע מעין שבע בלבד דמבואר בסו"ס רסח דיוצא בזה אף דליכא שם הזכרה זו כלל וסיים דצ"ע לדינא. ונראה דמה דצ"ע משום דיש לחלק דשאני מעין ז' דהכי תיקנו דיוצא בזה וכמו הבנינו אבל כיון דהתפלל שמ"ע צריך להתפלל שמ"ע שלם וממילא מה דמעכב כולי יומא מעכב נמי בשבתא, ומעין ז' אינו מעכב הזכרה זו כמו דליכא בו ברכת אבות ומ"מ אין להוכיח מיניה דהא בכל תפלה אחרת אם החסיר אבות לא יצא [אמנם אמת דשאני אבות דעיקר תפילה הוא שיתפלל ג' ברכות בתחילה ואילו והזכרת גשם אינה עיקרית כמותה מ"מ שמא מדמעכב כולי יומא מוכח דעיקרית היא ובשבת נמי מעכב ובכל זה צ"ע] – וכעין זה בחזו"א סי' לד סק"ד דמי שבירך על יין ברכת הזן יצא אף דלא הזכיר ג' דברים אבל אם היה מברל מעין ג' והחסיר ג' דברים שם לא יצא כי שינה ממטבע וחזינן בזה דל"א הרי לא גרע מברכת הזן, ע"כ. אך בסו"ס רסח בביה"ל נראה דנקט בפשיטות דצריך לחזור ולא הזכיר כלל מדברי הגרע"א דצידד להלכה איפכא.

(ד) בסי' רפו במחבר הביא ג' דעות הי קודם מנחה או מוסף וסתם דמנחה קודם בכל גוונא (וכ"מ בביה"ל שם ס"א ד"ה יותר ובד"ה עד שש שעות). וכן מבואר דפסק מ"ב בסי' קח סקט"ז. וצ"ע ממ"ב סי' תרכ סק"ב דכתב איפכא (ועוד צ"ע דלכא' מקורו מהמטה אפרים כמו שציין שם והלא שם כתב דברי השו"ע דאם נתאחר יתפלל מנחה קודם, ושמא רק על ההתחלה דבריו ציין לו אבל ההמשך להקדים מוסף אינו ממטה אפי'). ושמעתי מהרב י. ל' שמדיוק בסי' תרכ בשו"ע שהוא מיירי בציבור שכ' לקצר בפיוטים, וע"ז המ"ב כ' שאם נתאחר אזי יתפללו קודם מוסף ואז מנחה, וזה כדעת הרמב"ם שהוא בשו"ע שבציבור לא יקדימו מנחה למוסף. אבל בסי' קח מיירי ודאי ביחיד מתפלל ולכן יקדים מנחה.

(ה) סי' קעח סקב"ה וסמ"ב סתם דבחדר אם רואה מקומו הראשון אזי לא חשיב ש"מ כשעובר ממקום למקום אף אם אין היקף מחיצות. ובסקל"ח נראה דהצריך מחיצות (כט"ז) ובלא"ה אפי' רואה מקומו הא' הוי הפסק [ובכמש"כ בשעה"צ] וצ"ע [עי' בקונטרס שינוי מקום (דידי) בדינים העולים ס"ז צ"ע למעשה וכו'] ובהערה שם הובא הסתירה].

(ו) בסי' תעא סקט"ז כתב לא לאכול מהמנחה ולמעלה כדי שיאכל לתיאבון ואף ביו"ט א' לא יזהר בזה ע"מ שיהיה תאב ביו"ט ב'. ואילו בסי' תקכט ס"א בביה"ל ד"ה בעיו"ט – כ' דכיון דידעינן קביעא דירחא א"כ יו"ט א' עיקר ואף דעושין יו"ט שני מ"מ מנין שאם תאב ביו"ט א' שלא יאכל מפני יו"ט שני.

(ז) שב סקל"ו בשם ט"ז כ' דאם אין ממשות צואה אלא מראה על בגדו שרי לגררו בציפורן ולהסיר המראה כדי שיתפלל בנקיות. ומשמע דבלא"ה אסור להתפלל מחמת הצואה. וצ"ע ממ"ב סי' עו סק"י דחזו"תא בעלמא של צואה אינה כלום ועי' חיי"א כלל ג סכ"ד.

כח) סי' תפט סק"ז כתב דאם הזכיר בספה"ע ימים ולא שבועות איכא פלוגתא אם יצא וחוזר ומונה בלא ברכה. ובסק"ב אם שאלו חבירו כמה היום ואמר ימים ולא שבועות, לאו כלום הוא וחוזר ומונה בברכה. ובאמת אינה סתירה דיעו' שם בשעה"צ כח דטעמא דמילתא דחוזר ומונה בברכה כ' א"ר משום דהואיל ולא הזכיר שבועי מוכחא מילתא דהיה בדעתו שלא לצאת, ולפי"ז אינו דומה למי שמכוין לספור ושכח שבועי דבזה י"א שאין הזכרת שבועי לעיכובא.

כט) סי' תפט סק"ח כ' דאם מנה שבועות וטעה בימים הוי ספק וע"כ בשאר ימים יכול למנות בברכה וציין לסק"ז. ושם הלא מבואר דאם מנה שבועות בלא ימים לכו"ע לא יצא. ושםא כוונתו למי שמנה שבועות אחרי שבוע ראשון דכה"ג י"א דיצא כמש"כ שעה"צ שם סק"א.

ל) בליעות של דבר האסור משום מעשה שבת אם אסורים. במ"ב סי' רנג סקצ"ח שבשר ותבשיל שחיממו הגוים בשבת [ועשו חזרה שלא כדין לצורך ישראל] ולא היה התבשיל ראוי לאכילה והבשר כן, אין הבשר נאסר כיון דהיה ראוי גם בלא"ה. ובסי' שיח ססק"ד דקדירה שבישל בה באיסור בשבת טעון הגעלה. והוי סתירה דבליעות מותרות בסי' רנג ואילו בכלי הצריך הגעלה. ועמד ע"ז פמ"ג שם א"א סקל"ט וכתב דא"ת דאין קנס בתערובת כל שיש רוב היתר ז"א דכתב מג"א שיח סק"א בשם רשב"א דכלי שבישל בה בשבת באיסור טעון הגעלה. וחילק בין לכתחילה ודיעבד ותבשיל הוי כדיעבד אבל כלי אפשר להגעילו אך כלי חרס שא"א להגעילו שרי יעו"ש.

לא) בסי' רטו שעה"צ סק"ב כתב דאם בירך על דבר והפסיק בין ברכה לאכילה וענה אמן על ברכת אדם אחר איכא פלוגתא בין מג"א וט"ז אי חוזר ומברך דלמג"א חוזר ולט"ז א"ח [בסי' כה מג"א סקי"ז ט"ז סק"ח פמ"ג סי' נא סק"ג]. ובסי' כה ס"ט בביה"ל ד"ה ואם הפסיק, כ' בשם הרא"ש להדיא דאם הפסיק באמן בין ברכת תפילין של יד לראש חוזר ומברך ותמה על חיי"א שנסתפק בזה ולא שם ליבו לדברי הרא"ש. ותימה אמאי לא הזכיר דברי הרא"ש בסי' רטו וכן איפכא אמאי לא הזכיר פלוגתת מג"א ט"ז בסי' כה. ולבר מדין יש סתירה דהקורא בסי' רטו מסיק דהואיל ופלוגתא היא סב"ל ואילו מביה"ל בסי' כה עולה עפ"י הרא"ש דחוזר מברך ודלא כספיקת החיי"א.

לב) סי' רסו ס"ו ביה"ל ד"ה הגה – כתב דחויב מחאה בבנו שעושה מלאכה בלא ציווי בש"ק הוא דרבנן וצ"ע ממש"כ ב-שלד בשעה"צ על סכ"ה דחויבו דאו'.

לג) במ"ב שיח סק"ב בשם מג"א דכל שיש פלוגתא גבי מעשה שבת אזי אינו אוסר כדיעבד. ושם סקע"ד בשם מג"א דאם עירה מכלי א' נאסר כ"ק [ובמ"ב סק"ב בסוגריים הקשה (כן נראה לפרש דבריו) דהלא איכא מח' אם עירו מבשל וסיים דצע"ק. וצ"ל דהא דרך קצת צ"ע כי י"ל דמאחר והמחבר כ' ביו"ד סי' סח דבעי קליפה אם עירה על עוף למולגה א"כ מוכרע לאיסור]. וצ"ע דבסי' קסח סקנ"ח הביא בשם מג"א דהואיל ויש מח' אם עירו מבשל ע"כ אם עירה על פירורין יהיה מח' מה מברך עליה ויש לברך על פת אחר תחילה. וחזינו דחשש להני דיעות וא"כ צ"ע אמאי בשבת מחמיר אף דיעבד שנאסר כ"ק.

לד) סי' שכה ברמ"א דלהביא שכר עם גוי דרך כרמלית אסור אלא דאין למחות וכ' במ"ב הביאור דרך מצוה גמורה מותר ע"י עכו"ם כגון המשקה לקידוש או התבשיל החם שהוכן לסעודות שבת. ושם סק"ב בשם האחרונים שלא להקל (היינו לפי המנהג שהביא רמ"א) אלא בשכר וכיוצ"ב בדברים שא"א בלעדס אלא בדוחק קצת אבל להביא פירות להתענג בהם בשבת אסור. וצ"ע ממ"ב סי' תקפו סקפ"ו דיכול לשלוח גוי להביא באיסור דרבנן שופר של איל אף אם יש לפניו שופר אחר כי מצותו באיל דוקא (כמש"כ שם סק"ב דזהו זכר לעקידה). וצ"ע וכי זכר לעקידה בכלל מצוה גמורה. והעירוני גם לביה"ל סו"ס שמב וכן בשעה"צ בסוף הסי', דשבות ביה"ש שהותר למצוה היינו כל שמתוסף לו עונג שבת בכלל זה ומשמע דגם שכר ופירות. וצ"ל דביה"ש קיל.

לה) בסי' תרו סקכ"ו משמע דצריך להיזהר בחציצה בטבילת עזרא ובביה"ל סו"ס פח מבואר דאינו צריך להיזהר. ואולי טבילה דעיו"כ חמירא כי יש דעות לעיל שהיא משום תשובה ואכתי צ"ב. לו) סי' תרנא סק"א כ' בשם פמ"ג דביו"ט שני עדיף לילך לעיר אחרת היכא שיש ודאי תפילה מלעיר שיש ספק לולב. וצע"ק ממה שהביא בשעה"צ תקצה סק"ב בשם פמ"ג שמסתפק כה"ג גבי שופר.

לז) בסי' קסה סק"ב כ' דאין נכון לאחר הא"י כ"כ ולברך רק אחר המוציא. וצ"ע ממה שהביא בסי' ד סק"ג דהשתין בלילה י"א שיוכל לאמר א"י בבוקר ואלא דהשיג ע"ז כי שמא יצטרך עוד פעם ולא תחול הברכה על פעם הראשונה. וחזינן דיכול לדחותו עד הבוקר ואפי' למי שהשיג אינו מחמת שאין ראוי לדחות אלא כי שמא יצטרך שוב. ושמא כיון שבלילה קשה עליו ליטול ולברך, בשעה"ד יכול לדחותו לולי החשש שמא יצטרך שוב.

לח) סי' תרעו, יש סתירה בין סק"ב דאם לא בירך עד סוף ההדלקה שוב יברך אותו יום ואף לא שהחיינו כדמוכח בשעה"צ. ובסק"ד כ' דסיים יכול לברך עכ"פ על הניסים וזמן וצ"ע. לט) במ"ב סי' רסז סתם בשם מג"א סק"ו שאם קרא ק"ש קודם שקיעה לא יאכל עד שיקרא שוב בזמנה כי להרבה פוס' לא יצא וכ' דהמיקל לאכול אין למחות כי יש לו על מי לסמוך. ובסי' רלה סקי"ט כ' להקל באכילה קודם שיקרא שוב. ואמת שבשעה"צ ציין למג"א בסי' רסז וכ' שיש מיישבים מ"מ מה שסתם בשני המקומות איפכא זמ"ז צ"ע.

מ) סי' שו סקל"ה מבואר דמותר למדוד אם יש ס' ע"מ לבטל איסור ו- בשכג סקל"ז אוסר. מא) בסי' רנג סקצ"ט מתיר אמירה לנכרי בפס"ד שאינו מתכון. בסי' רעו סק"ל נראה ברור שאוסר ולא הביא מתירין כלל.

מב) בסי' קמא סק"ד נראה דליכא קדושה בבימה ואלא רק במפה ובסי' קנד סק"י כ' להדיא דדין תשמיש קדושה הוא כי פעמים שמניחים הס"ת ללא מטפחת (ובזמנינו שאין נוהגין כן מ"מ לפעמים נשמט המפה מהשלחן ושלחן משמש לס"ת) וע"ע חו"ב או"ח על סימן קנד ד"ה בשעה"צ אות ח.

מג) סי' תקסח סק"ג שאם שכח ואכל אפ"ה אומר עננו כי שייך לומר יום תענית ובסי' תקסה בביה"ל ד"ה בין יחיד נוקט לדינא כמאמר שיחיד שאינו מתענה לא יאמר בשום פנים עננו אף שהציבור מתענים. ויתכן לחלק בין היודע מראש וקובע עצמו שלא לצום שלא שייך כלל בתענית זו ולא חייבוהו לכן לא אומר כי אינו תעניתו אבל השוכח שפיר שייך בתענית והראיה שאסור להמשיך לאכול ע"כ שייכא ביה ביום תעניתו.

מד) סעודת שידוכין אי חשיב סעודת מצוה. סי' רמט סק"ט כ' דלא הוי סעודת מצוה. ובסי' תטו סק"ב וסי' תקנא בשעה"צ סקכ"ו ובסי' תמד סקכ"ד כ' דחשיב סעודת מצוה.

מה) אי יש בסיס באמצע בשבת – בביה"ל סי' שי ד"ה מטה מבואר עפ"י מג"א דליכא וכן משמע בעוד דוכתין – ואילו בסי' שי סקל"ז כ' בשם ט"ז דאם הונח איסור באמצע שבת, כ"ז שמונח עליו אסור בטלטול ואלא דמהני ליתן בו גם היתר ועי"ז מותר הטלטול, ומבואר בזה דיש בסיס באמצע שבת. וע"ע חזו"א סי' מח ח.

מו) במג"א סי' קנט סקט"ו מסיק שהנוטל באופן דיוצא משום ספק דרבנן צריך לברך עליה וסברתו דאם שרינן לאכול על סמך נטילה זו א"כ חשיב כודאי ושפיר מברך עליה. ובגלי' הגרע"א שם הקשה דבסי' יב כתב איפכא דציצית שכשרים משום ספק דרבנן אינו מברך עליהם והתם נמי מתירים לו עי"ז ללבוש הציצית ועכ"ז כתב שלא לברך וחזינון דהמצוה יוצא משום ספק דרבנן לקולא אבל נידון הברכה הוא נידון בפ"ע ובה אמרי' ספק ברכות לקולא. והנה במ"ב נמי העתיק דברי המג"א בסי' יב ומאידך כ' בסי' קס סי"א בביה"ל לברך על מים שספק נעשו בהם מלאכה וכן כאשר יש בהם עוד ספיקות. ולדברי הגרע"א יש סתירה בין הדברים. ועי' בכל זה במש"כ ב"חידושים" בהלכות ברכות.

מז) כמה משמעויות שונות במ"ב במי שהתפלל ולא אמר טו"מ או הזכיר גשם בימות החמה אי ברכותיו לבטלה. בשו"ע סי' קכד סי' מי ששכח ולא אמר יעלה ויבא בר"ח או בחולו של מועד או בכל דבר שצריך לחזור בשבילו, יכוין דעתו וישמע מש"צ כל י"ח ברכות מראש ועד סוף כאדם שמתפלל לעצמו ולא יפסיק ולא ישיח ופוסע ג' פסיעות לאחוריו, דכיון שכבר התפלל, אלא ששכח ולא הזכיר, אע"פ שהוא בקי, ש"צ מוציאו. משמע דתפילתו שמיה תפילה אלא דחיסר בו אזכרות אלו ויש לדחות דלעולם ברכותיו לבטלה אלא דכיון שהשתדל להתפלל אלא שכח שוב הקילו לו לצאת ע"י החזן. והענין דתפילה שיתפלל ע"ע ולא ע"י אחר משום רחמי כבר קיים. אך עי' ט"ז שנראה בדבריו לא כן. וכן לכאור' משמע לדעות הראשונים שאם שכח אזכרה ולא חזר להתפלל עד שקיעה, דא"צ להשלימה בתשלומין כי הא כבר התפלל ואלא אזכרה רמיא עליה להזכיר אבל ביום הבא כבר לא שייך ד"ז עי' סי' שו"ע סי' קח סי"א ומ"ב שם. וגם לדעת החולקין דכמי שלא התפלל יתכן דמ"מ ברכה לבטלה איננה, וכדסתם השו"ע בסי' קכד וצ"ע. וכן משמע במ"ב סי' קח סק"ט דאם היה חייב תשלומין והתפלל ראשונה לחובה ושנייה לתשלומין ואח"כ נודע לו ששכח בתפילה קמייטא טו"מ באופן שצריך לחזור עכ"ז א"צ לחזור גם על התשלומין כי ל"א דתפילה קמייטא

כמאן דליתא דמי לענין זה, משום דמ"מ בעת שהתפלל השניה לתשלומין היה זמן תפילה נוגס זה אפשר לדחות כנ"ל בסוגריים]. וצ"ע בשעה"צ סי' תפח סקי"ב שכ' דאם אומר טו"מ במקום ותן ברכה הוי ברכה לבטלה ועי' שע"ת סי' קיד דה"ה הזכיר טל במקום גשם בחורף דהוי ברכה לבטלה. וכן במ"ב סי' קיד סק"כ אמר מוריד הגשם בימות החמה וחתם בא"י יסיים למדני חקיך כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. וע"ע שו"ע קפח ס"ט עשו ג' זימון ושכחו יעו"י ביו"ט דחייבים לחזור, מ"מ ידי זימון יצאו מכבר.

ויש שתי דלעולם חשיב ברכה לבטלה אלא שעכ"ז

מח) (שמעתי) מ"ב סי' שיב סקי"ז דעשבים לא הוו מוקצה (עי' תו"ש כאן סקי"א שכ' כן ודלא כמג"א ועי' פמ"ג ביאר המג"א). ובסי' שלו סקב"ד כ' דהוו מוקצים אחר שנתלשו כי היו מוקצים ביה"ש (וזה כט"ז שם ודלא כתו"ש שם שחלק עליו) ועוד צ"ע שם בשעה"צ סקמ"ב כ' דלא הו מוקצים וציין דזה כתו"ש ודלא כמג"א וט"ז.

מט) בסי' רעב סקל"ג סתם בשם מג"א שאין בקי יוצא מחבירו בדין ערבות. ואילו בסי' רעג סק"כ הביא פר"ח וארצה"ח שחלקו ובביה"ל פקפק להלכה בדעת המחבר. ויתירה מזו בסי' קצ ס"ד ד"ה מהמסובין כ' דדברי המחבר דחויים מההלכה. וכן בסי' תקפה סק"ה כ' דיותר טוב שיברכו השומעים לעצמם אבל מנהג העולם להקל להוציאם בכל גווני ואין למחות כי כן עיקר לדינא כמש"כ פר"ח וגר"א. וע"ע תרצב סקי"י הביא כמש"כ בסי' תקפה.

נ) סי' תרכב סק"ה, נראה דא"צ להשלים מאה ברכות ביו"כ. ובסי' תריב סקי"ח נראה דכן. נא) סתירה במ"ב גבי אם בירך א' והוציא הרבה ואז שח לפני שטעם ולפני שטעמו אחרים, אם השאר יוצאים. בסי' קסז סקמ"ג נקט שאינם יוצאים וכן בביה"ל חלק על הפמ"ג. ובסי' ריג ס"ב כ' דיוצאים כל שהיה ברכה כדין בשעה שבירך (לאפוקי אם בירך ברכה על מאכל בלי כונה לאוכלו דהוא לבטלה משבירך) בשם רע"א בשם פמ"ג. וכ"נ דעתו בסי' רט סק"ח. ע"ע שונה הלכות נראה דהעיר בזה.

נב) בסי' שיט שעה"צ סק"ה כ' בשם פמ"ג שדן שברר לאלתר ואח"כ נמלך שלא לאכול, לא אריך למיעבד הכי. ובפמ"ג בספר מבואר דס"ל דחויב ודאי ליכא כי אזלינן לפי שעת וכונתו בשעת המלאכה. ועל מש"כ דלא אריך וכו' כ' השעה"צ דצריך ראייה ולכאוי' כונתו דאף לכתחילה שרי למיעבד כן וצריך ראייה לאסור. ומאידך כ' בסי' תעג סקל"ב שאם צלה זרוע בליל פסח ואסור לאכול בלילה מ"מ יזהר לאכול מחר כדי שלא יהיה בישול שלא לצורך יו"ט. ומבואר דאין שעת המלאכה קובעת אלא מה יעשה אח"כ וצ"ע. [שו"ר במנחת אשר גיטין סי' יד הובא מכתב מהגרד"ל שליט"א שכ' על דברי המ"ב הללו דלכאוי' משמע דאף שבשעת הצלי לא היה בדעתו לאוכלו היום מ"מ מהני לתקן זה ע"י שיאכל היום וסיים "ולכ' ד"ז צ"ב"]. והעירוני למאירי פסחים מו: ד"ה האופה,

שכ' גבי בישול שלא לצורך ביו"ט, שאם לבסוף אקלעו אורחים ואכלו מיניה, למפרע לא עבר איסור (עיי"ש שמש"ה החשיב בישול שלא לצורך כהתראת ספק), והוא כמ"ב הנ"ל.

נג) רצא ו' כ' דאם לא אכל בליל שבת סעודה ואוכל ביום ג' ושכח רצה בבהמ"ז בסעודה השנייה שאוכל אינו חוזר. ואילו בסי' קפח סקכ"ו כ' בשם פמ"ג לחזור וצ"ע.

נד) בסי' רלה סקי"ז כ' להתיר ללמוד בתוך החצי שעה של זמן חיוב ק"ש. ואילו בסי' תרעב בשעה"צ סקי"ד כתב לא ללמוד חצי שעה לפני זמן הדלקת נרות חנוכה. וצ"ע דאפי' ק"ש דאו' שרי סמוך וא"כ כ"ש נרות חנוכה דרבנן. וע"ע מש"כ בזה על סי' רלה סקי"ז.

נה) בסי' קפד סקי"י נראה דנוקט כמג"א דאם עבר עיכול גם ברכה ראשונה אזדא ליה וצריך לברך מחדש. ואילו שם בסק"כ נראה להדיא אפכא וצ"ע.

נו) בסי' קמג סק"כ שאם נמצא טעות בס"ת בין ברכה לקריאה מוציאים ס"ת אחר ואינו מברך שוב. ואילו בסי' תקפה סק"ד דאם החליף שופר בין ברכה לתקיעה מברך שוב. וכן בסי' ח סק"ל דנפסל הטלית בין ברכה ללבישה ולוקח אחר דמברך שוב. [וכ' שם עוד דאם היה דעתו על כל מה שילבש אינו מברך וכן ב-תקפה סקי"ח שאם היה שופר נוסף לפניו אינו מברך אם לוקחו דסתם דעתו על כל מה שלפניו].

נז) בסי' קס סי"א כ' שאם נטל במים שספק נעשה בהם מלאכה יחזור ויטול משום ישל"מ ע"י שעה"צ. ואילו בסי' תרנב כ' דאם נסתפק בשאר ימים אי נטל לולב א"צ לחזור ליטול דספק דרבנן לקולא. ואמנם כתבו הפוס' דמ"מ נכון ליטלו דאין בו טרחא, ומ"מ מוכח דחיוב ליכא. וכן במ"ב תקפ"ה סק"ה בשם מ"א בשם ריב"ש דנסתפק ביום ב' דר"ה אם תקע א"צ לתקוע דספק דרבנן לקולא. וכן במ"ב סו"ס תרצב בשם פמ"ג דנסתפק אם קרא מגילה אם לאו, אפשר דל"א בזה ספק דרבנן לקולא משום שהיו דברי קבלה. ולהדיא משמע דאי הוה החיוב דרבנן לא היה חוזר משום ספק דרבנן לקולא [אך בזה י"ל דאין ישל"מ דטרחא גדולה היא לקרוא כל המגילה].

ויתירה מזו שלכאו' בגמ' מוכח כן דאמר"י דהסתפק אי קרא ק"ש, אם ק"ש דרבנן אינו חוזר וקורא, ואמאי ל"א ישל"מ. וכי קריאת ג' פרשיות טרחא ליה יותר מלילך להגעיל כלי איסור שנתערב בג' כלים שכ' עליה הרשב"א דטעון הגעלה ואין ביטול.

וע"ע סי' תפט גבי ספר בביה"ש.

אמנם באמת ליכא סתירה בכל הנ"ל שכן בשעה"צ כ' שלכתחילה כולם מודו שיטול שוב ואינו בדין ישל"מ גמור כבכל מקום.

נח) בביה"ל רסי' סה כ' שאם בכדי לגמור את כולה בבהמ"ז חוזר לראש. ובביה"ל סי' קפג מצא ראשונים שעל פיהם יוצא שאינו חוזר ונשאר בצ"ע.

נט) בסי' קד סק"ח סתם כב"ח שאין לש"צ לעקור ממקומו ע"מ להשתחוות בתפילת מוסף דיוה"כ. בסי' תרכא סקט"ז כ' "אבל כבר פשט המנהג שגם ש"ץ עושה כן ונראה שהם סומכין דהליכה לא

מקרי הספק (ט"ז) ואח"כ המנהג שעושים ע"י סטנדר, ונראה דסובר דיש מקום להקל כמו המנהג ובסי' קד נראה שלא.

ס) בביה"ל ר"ס סה סתם דשהה כדי לגמור את כולה בבהמ"ז חוזר אפי' שהה בין הברכות ובסי' קפג נשאר בצ"ע לגבי שהייה דבין הברכות ולא העיר בזה בסי' סה (עי' הגהה שכ' בהלכות נט"י בדין טיבולו במשקה פחות מכזית).

סא) בסי' תרלז סק"א כ' בשם הבאר יצחק שאם נפל הסכך ביו"ט יכול להחזירו ע"י גוי (הבאר יצחק צירף דעת תוס' דבונה מותר ביו"ט אם אין מראית עין וכן דעת העיטור שאמירה מותרת לצורך מצוה). אמנם בסי' תרכו סק"כ נראה דסתם כפמ"ג שכ' ע"ז 'להורות היתר חלילה לי'.

סב) רסא סק"ד, משמע דרק בשאין לו פירות לשבת הוא דשרי לעשר מצד שבות ביה"ש. ואילו בביה"ל סו"ס שמב משמע דכל שמוסיף עונג שרי וצ"ב.